

Jub, Jubal, Jubanti: wito wa kuondoa ukoloni wa utawala wa Senegal

Global Africa

Jukwaa la wahariri linaongozwa na Mame-Penda Ba, Profesa wa sayansi ya siasa katika Chuo Kikuu cha Gaston Berger na mkurugenzi wa LASPAD

redaction@globalafricasciences.org

Upepo wa mabadiliko unavuma barani Afrika. Katika miongo miwili iliyopita, wito wa kuondoa ukoloni umezidi kuwa mkubwa. Ilijidhihirisha kupitia vyama vya kiraia kama vile *Y en a Marre* nchini Senegal, *ufagio wa raia* nchini Burkina Faso, *Lucha* na *Filimbi* katika Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo na *Rhodes Must Fall* nchini Afrika Kusini. Harakati hizi zimekuwa na ufanisi hasa katika kuongeza ufahamu wa umma na kuendeleza ufahamu wa watu wengi kwa kukosoa vikali hali ya kleptocratic ya baada ya ukoloni. Wao ni muhimu vivyo hivyo kwa sababu ya ukosoaji wao mkali wa «kiini cha ukoloni wa nguvu» na ushirikiano wake, katika Afrika inayozungumza Kifaransa, Françafrique ambayo inaunda uhusiano wa ukoloni mamboleo kati ya Ufaransa na makoloni yake ya zamani.

Fahamu ya uondaji ukoloni ambayo imekuzwa na harakati hizi katika bara imefikia urefu mpya zaidi ya miaka mitano iliyopita. Nchini Guinea, Niger, Burkina Faso na Mali, kwa mfano, ukosoaji wa serikali ya baada ya ukoloni ulihalalisha mapinduzi ya kijeshi yaliyofanywa na wanajeshi ambao walisisitiza mazungumzo yao ya kisiasa juu ya ujumbe wa kupinga ukoloni, haswa dhidi ya Ufaransa, na kusababisha wakati mwingine kukatwa mahusiano ya kidiplomasia na mkoloni wa zamani. Kwa hili huongezwa mambo mengine ya uendeshaji kama vile mitandao ya muungano wa kimataifa na mkakati wa kupambana na Magharibi wa Urusi na mamlaka nyingine.

Mabadiliko haya ya kisiasa yanayoongozwa na tawala za kijeshi za watu wengi na zisizo za kidemokrasia yameendelea kwa njia ya kisasa zaidi nchini Senegal. PASTEF¹, chama cha siasa kilichopo madarakani hivi karibuni, ambacho kilishinda uchaguzi wa rais nchini Senegal hivi karibuni, kimeegemeza dhamira yake ya kisiasa

How to cite this paper:

Global Africa, (2024). *Jub, Jubal, Jubanti: wito wa kuondoa ukoloni wa utawala wa Senegal*. Global Africa, (6), pp. 13-16.
<https://doi.org/10.57832/acm5-k425>

© 2024 by author(s). This work is openly licensed via [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

¹ Patriotes Africains du Sénégal pour le Travail, l'Ethique et la Fraternité.

juu ya mjadala kama huo wa ukosoaji mkali wa kile wanachowasilisha kama mfumo wa baada ya ukoloni kwa msingi wa ukoloni, unaongwa mkono na kuhalalishwa na nchi za Magharibi. Ushindi mkubwa wa PASTEF katika urais wa Senegal na umaarufu wa kiongozi wake, Ousmane Sonko, katika bara zima, unatualika kuuliza swali la mtazamo mkuu wa maendeleo ya ukoloni na athari zake kwa Serikali na umma nchini Senegal hasa lakini pia katika Afrika kwa ujumla zaidi.

Ikiwa kuibuka kwa jambo la PASTEF ni muhimu sana kuunda uhariri wa toleo maalum la jarida la pan-Afrika juu ya «**tawala za Kiafrika: kuacha ukoloni, endogeneity na ubunifu**», ni kwa sababu inaturuhusu kutafakari kwa uwazi juu ya uwezekano wa kufikiria uwezekano halisi wa nchi ya Kiafrika iliyomaliza ukoloni baada ya ukoloni, ambayo ni kusema, iliyoachiliwa kutoka kwa slag yake inayotokana na ukoloni na ambayo imeendelea tangu uhuru zaidi ya miaka 60 iliyopita. Senegal daima imekuwa ikiwasilishwa kama maabara ya kujenga demokrasia, leo kile kinachoweza kuhusishwa na jaribio linaloendelea la uondoaji ukoloni katika demokrasia inathibitisha sifa hii kwa sababu inaturuhusu kuiona ikifanya kazi (na kwa hivyo kufikiria) juu ya uwezekano wa kujihusisha na serikali na dhana kama vile «uondoaji wa ukoloni», «ubunifu» na «ukamilifu» na hitaji, au la, kushirikisha tawala za Kiafrika katika mtazamo huu.

Biashara ya kisiasa ya PASTEF inatokana na kile ambacho waanzilishi wake wanakiita MRADI. MRADI, kwa ufupi wa «mradi wa usumbufu wa kimfumo», inaelekezwa kwa maadili ya Kiafrika, kulingana na hali halisi ya asili, na imedhamiria kuondoa ukoloni wa Serikali na utawala. PASTEF inapendekeza kuondokana na mila ambayo, kwa mujibu wao, imeshindwa kubadilisha hali ya awali ya utawala, hivyo kudumisha raia na nguvu za kisiasa katika hali ya kutegemea mamlaka ya kikoloni. Mradi kama huo utafanyika, kulingana na wao, kupitia mpasuko wa janga, kisiasa na kiuchumi.

MLipuko huo wa kifafa hujidhihirisha kwanza kupitia mchakato wa kurejesha mawazo na maadili na umuhimu wa lugha za ndani katika dhana na utekelezaji wa sera mpya za umma zinazoelekezwa katika utafutaji wa uhuru (katika sera ya fedha au haki, usimamizi wa maliasili, mahusiano ya kimataifa, elimu, kilimo n.k.). Zoezi la ufundishaji kuelezea hatua hii ya mabadiliko lilifanywa kupitia imani mpya ya MRADI, ile ya *Jub, Jubal, Jubanti*, ambayo inaadhimisha fadhila za uadilifu, uadilifu na kielelezo na lazima iangaze katika sekta zote. Imani hii ilichukua sauti fulani ya kuondosha ukoloni wakati **barua ya kwanza** iliyotumwa na Rais mpya, Bassirou Diomaye Diakhar Faye kwa «watumishi wote wa umma na mawakala wa utawala wa Senegal», inayozingatiwa kama «moyo wa nchi» aliwahimiza kuelewa kwamba dhamira yao ya msingi ni kutumikia watu wa Senegal na manufaa ya wote na kwa hiyo «kujumuisha kikamilifu kanuni za Jub, Jubal, Jubanti». Msimamo wa kiakili wa PASTEF na matokeo yake, kulenga upya misheni ya utawala juu ya raia na maadili ya Senegali, kujitahidi kuunda sarufi ya msingi ya mahusiano ya kiutawala na msamiati unaotumia ni wazi kuwa na mizizi katika tamaduni. Hii ndiyo sababu idadi ya watu imezingatia kikamilifu hotuba yake na kuendelea kusherehekea uwezekano wa kuanzisha mapumziko ya kimfumo na mila ya baada ya ukoloni ambayo haijawahi kuondokana na kanuni za ukoloni.

Matumizi ya Wolof kudhamiria mradi na kuondoa ukoloni wa hadhira kutoka kwa utawala wa baada ya ukoloni sio bahati mbaya. Ni sehemu ya utamaduni wa chama cha siasa kuhoji ukuu wa njia za Ulaya za kufafanua ulimwengu na kujitolea waziwazi uwezekano wa kufikiria juu ya ulimwengu katika lugha za Kiafrika. Ousmane Sonko ameeleza hayo waziwazi katika hotuba zake kadhaa na hata kufikia hatua ya kutetea matumizi ya Wolof katika mfumo wa shule wa Senegal, ambao Moustapha Guirassy, Waziri wa Elimu, amejitolea kuufanikisha.

Hata hivyo, licha ya zamu hii inayoonekana kuwa ya uondoaji ukoloni, serikali hii mpya tayari inaonekana kupotea katika mikanganyiko inayohusishwa na ukosefu wa uthabiti katika uhusiano wao na dhana ya uondoaji ukoloni. Mifano miwili: mwendelezo wa mfumo dume na kukimbilia usasa ambao wanautetea.

Kwa hakika, pamoja na mahitaji yake ya mpasuko wa kimfumo, PASTEF haijaweza kuepuka misimamo ya mfumo dume, mojawapo ya nguzo za ukoloni. Oyeronke Oyewumi, mtaalamu wa Naijeria katika masuala ya uondoaji ukoloni, anaonyesha katika *The Invention of Women*² kwamba mojawapo ya mambo maalum ya serikali ya kikoloni ni kuwafuta wanawake katika vyombo vya kufanya maamuzi. Sio tu kwamba tawala za kikoloni ziliisoma Afrika kupitia mtazamo wa kijinsia, bali pia zilipanga utawala wa kikoloni kwa namna ambayo wanawake hawakupata fursa sawa na wanaume za kwenda shule na kushika nyadhifa za madaraka. Athari za moja kwa moja za utamaduni huu wa kisiasa wa kijinsia katika bara la Afrika, ambalo ni lazima tuongeze jukumu la kuamua la dini zilizofichuliwa, ni uasilia wa wanawake kutoka nafasi za kufanya maamuzi katika Jimbo la baada ya ukoloni. Kwa hivyo ni muhimu kutambua kwamba ushirikiano wa uondoaji wa ukoloni na serikali na utawala hauwezi tu kukosoa kwa utiifu wa kiakili, kiuchumi na kisiasa wa Kusini na mamlaka ya Kaskazini. Ushiriki wa uondoaji ukoloni pia unamaanisha hitaji la kutazama upya michakato ya kihistoria ambayo ilisababisha uraia wa mfumo dume kutafuta njia za kujitenga nao. Kuondoa ukoloni kunahusisha nia ya kujihusisha na historia na historia ambazo zimehalalisha ukosefu wa usawa wa kijinsia. Hii ndiyo sababu ukweli kwamba uongozi wa PASTEF unatawaliwa sana na wanaume wenye umri wa miaka 40 hadi 55, pamoja na kutokuwepo kwa miili ya wanawake katika serikali mpya, kunaonyesha mipaka ya nafasi yao ya uondoaji ukoloni. Hii ni muhimu sana katika nchi ambayo, hadi hivi majuzi, ilikuwa imefanya juhudi kubwa kuelekea usawa wa kijinsia.

Zaidi ya hayo, licha ya madai ya jadi ya PASTEF juu ya hitaji la kuondoa ukoloni, kuna kitendawili cha ndani katika kile kinachoitwa dhana ya «uondoaji» ambayo inapendekeza. Wito wa kuondoa ukoloni wa utawala, kwa mfano, hauwezi kutenganishwa na hamu ya mara kwa mara ya «kufanya kisasa» taasisi. Walakini, katika mila ya uondoaji ukoloni, hakuna nafasi ya kisasa mbadala. Wazo lenyewe la kuondosha ukoloni ni uhakiki wa mila za kupinga ukoloni na baada ya ukoloni ambazo zinatenganisha usasa na ukoloni. Kusambazwa kote kwa nembo za mkoa za karne ya 18, ambayo ilisababisha umuhimu wa somo la Magharibi, wazo la maendeleo, utawala wa sheria na uraia wa vikundi vikubwa, ndio masharti ya kudhoofisha utu wa masomo na tamaduni Waafrika. Kwa hivyo mila ya uondoaji ukoloni haifikirii uwezekano wa kuwa na Afrika mbadala ya kisasa. Kutoka kwa mtazamo wa uondoaji wa ukoloni, ushirikiano thabiti wa asili na epistemolojia za ndani lazima uelekeze kwa njia za kuwa na kufikiria mustakabali unaoepuka usasa.

Kwa hiyo, kwa mtazamo wa kisayansi na kuanzia kwenye dhana kwamba uondoaji wa ukoloni, kama dhana, una maana sahihi iliyokita mizizi katika historia fulani, PASTEF haiwezi kuwasilishwa kama vuguvugu la kuondoa ukoloni kutokana na kutokuwa na uwezo wa kujitenga na mtazamo wa kisasa/ukoloni hata kama inaweza kuwasilishwa kama ya kupinga ukoloni, baada ya ukoloni, isiyo ya kawaida, hata ya kihafidhina.

Hata hivyo, iwapo PASTEF ni vuguvugu la kuondoa ukoloni lenyewe si muhimu sana. Jukumu letu, kama wasomi, lazima lisiwe na kikomo katika kuweka fikra zetu kwa upotovu wa utunzi wa dhana. Umuhimu wa dhana ya uondoaji wa ukoloni hauamuliwa na uwezo wake wa kutoa medali kwa wale wanaostahili kuingia kwenye mzunguko wa walioamka. Badala yake, dhana ya kuondoa ukoloni ni muhimu kwa sababu inaturuhusu kuelewa taratibu zinazoweza kusababisha uelewa mzuri wa sasa na utata wa siku zijazo za masomo katika Ulimwengu wa Kusini. Kwa maana hii, swali la nani ni mtawa au la si muhimu kuliko jinsi dhana ya kuacha ukoloni inavyoweza kutuwezesha kuelewa kwa nini na jinsi gani Afrika inaweza kuepukana na mila ya ukoloni. Mtazamo huu unatuongoza kuuliza, pamoja na dhana ya uondoaji ukoloni, ni aina gani za ubunifu ambazo kutilia maanani hali halisi za ndani kunaruhusu? Suala la msingi liko pale pale: kwamba kutilia maanani maadili, ya umilele si: ukamilifu wa mambo ya zamani, wala kufungwa kwa kuangalia nyuma bali ni njia ya kupanga kuunda kitu kipya, kitu cha ubunifu. Lakini mara nyingi hatari ni kuona maadili ya ndani na asilia kama urithi usioonekana, marejeleo ya mwisho: mwisho yenyewe. Walakini, ni mahali pa kuanzia kuunda kitu kipya.

2 Oyewumi, O. (1997). *The invention of women: Making an African sense of western gender discourses*. University of Minnesota Press.

Maswali haya yanaonyesha kuwa suala hili maalum ni la wakati unaofaa. Katika ulimwengu wa kitaaluma ambapo sera za uchapishaji mara nyingi hutegemea mada za mtindo, tunatumia mfumo wa uondoaji ukoloni kwenye mojawapo ya nafasi ngumu zaidi za serikali ya baada ya ukoloni: tawala za baada ya ukoloni. Hata hivyo, badala ya kuelekea kusherehekea uondoaji wa ukoloni na kukataliwa kwa mifumo mingine, badala ya nani ni mtoa ukoloni au la, swali tunalouliza ni: je, dhana ya kuacha ukoloni inawezaje kutusaidia kuelewa vyema hali halisi ya sasa inayobadilika na (uondoaji ukoloni?) uzoefu kama vile uchaguzi wa hivi majuzi wa Bassirou Diomaye Diakharr Faye kama Rais wa Senegal. Kwa maneno mengine, uondoaji wa ukoloni unaweza kutuletea nini tunapotaribu kufikiria juu ya mustakabali wa utawala wa baada ya ukoloni? Afadhali zaidi, je, kutowezekana kwa utekelezaji wa misimamo mikali ya uondoaji ukoloni kuondoe mabadiliko muhimu katika ulimwengu wa baada ya ukoloni? Badala ya kuondoa ukoloni, kuna mifumo mingine, yaani, endogeneity, hata uvumbuzi, ambayo inaruhusu sisi kuendeleza mazingira ya maisha mazuri ambayo yanaepuka mipaka ya ukoloni, na mfano wake, kulaani kwa Mwafrika kwa kile Césaire alichokiita, «tasa mtazamo wa mtazamaji»³.

3 Césaire, A. (1996). Demetrio Yocum. *The Post-colonial Question: Common Skies, Divided Horizons*, 221.